

Krónika – válogatás a levéltári élet híreiből

Kiemelt érdeklődés kísérte 2024. május 13-án a **Magyar Nemzeti Levéltár** (MNL) és a *FamilySearch* szervezet közös *levéltári szimpóziumát*, ahová számos országból érkeztek szakemberek. Az előadók elsősorban az új technológiák családtörténeti kutatásokban való alkalmazhatóságának kérdéseit járták körbe.

2024. május 25-én *elhunyt Bodács Sándorné Leskó Emília Orsolya, Budapest Főváros Levéltára* egykori munkatársa. Bodács Sándorné Nyíregyházán született 1946. április 25-én. Középkolai éveit a balassagyarmati Szántó Kovács János Gimnáziumban töltötte, itt is érettségizett 1965-ben, majd 1969-ben gyors- és gépipró iskolát végzett. 1966-ban egy évre óvónőként helyezkedett el, később a Magyar Hajó- és Darugyárban könyvelőként dolgozott egészen 1993-ig, a gyár megszűnéséig. 1996 után az angyalföldi önkormányzatnál és cégeinél vállalt munkát. 1999 szeptemberében lépett be Budapest Főváros Levéltárába mint közhasznú munkás. 2001. január 1-jétől levéltári kezelő lett a II. iratórzó főosztály terv- és térképtár, fotótár csoportjánál. Bár 2008-ban hivatalosan nyugállományba vonult, de 2011-ig 6 órás munkatársként foglalkoztatta a levéltár.

Május 28-án átadták az *Év levéltára 2023 díjat*. Az elismerést az **MNL Országos Levéltára** kapta. A Bécsi kapu téri levéltári palotában megtartott eseményen a vendégek megismerhették a díjazásban részesült intézményt, majd fogadással egybekötött gasztrosztán vehettek részt, ahol a magyar nemzeti ételek mellett az Osztrák–Magyar Monarchia konyhájának remekeiből kaptak ízelítőt.

„*Image 4 Democracy*” címmel nyílt meg a *Nemzetközi Levéltári Hét* már hagyományosnak tekinthető, a celjei Történeti Levéltár (Szlovénia) és Ieper Város Levéltára (Belgium) koordinálásával megrendezett idei kiállítása. Az esemény egybeesett az európai parlamenti választások időpontjával, így a szervezők a tárlat tematikájául a választásokat jelelték ki. Az együttműködésben részt vevő európai uniós levéltárak egy-egy kiválasztott irattal képviselhették intézményüket és hazájuk levéltáros közösségét. A csatolt elektronikus kiállításanyagban a középkori oklevéltől a weblapig sokféle dokumentum reflektált a központi témára, bemutatva a választójog különböző szintjeit, a demokratizálódás folyamatait, a politikai változások alkalmával történt társadalmi megmozdulásokat vagy éppen a női választójog érdekében tett erőfeszítéseket. A 23 európai levéltári intézmény

egyikeként az **MNL Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára** negyedik alkalommal működött közre a nemzetközi tárlaton.

Egyre szorosabbra fűzi kapcsolatait a **Magyar Nemzeti Levéltár** és az üzbégi levéltár, az *Üzarchiv Ügynökség*, amelynek *küldöttsége* május végén *háromnapos látogatáson járt Budapesten*. A felek közös kiállításokról és kötetkiadásokról egyeztettek, emellett arról is tárgyaltak, hogy a két intézmény szakemberei miként oszthatnák meg egymással tapasztalataikat. Az MNL vezetése abban is bízik, hogy fontos hungarikákra bukkanhatnak a közép-ázsiai országban.

Június 4–7. között rendezték meg a 32. *ICARUS (Nemzetközi Levéltári Kutatóközpont) Konferenciát* Újvidéken a **Vajdasági Levéltárban**, ahol a résztvevők gazdag, háromnapos programon ismerkedhettek meg a legújabb levéltári kutatások és restaurálási módszerek eredményeivel.

Támogatási szerződést kötött a Shinhan Bank Magyarországi Kereskedelmi Képviselőte és a Magyar Nemzeti Levéltár, amelynek értelmében a pénzügyintézet egyszeri támogatásban részesíti az intézményt. A szerződés alapján a bank támogatja az MNL egyes tevékenységeit, így például a koreai tanulmányokat szolgáló európai, illetve közel-keleti nemzetközi tudományos konferenciák megrendezését. A forrást az intézmény felhasználhatja olyan kezdeményezések segítésére is, amelyekkel veszélyeztetett társadalmi csoportokat támogatnak, ideértve foglalkoztatásukat és környezetük javítását.

2024 júniusában háromnapos *hivatalos látogatáson vett részt Isztambulban a Magyar Nemzeti Levéltár* vezetése. A delegáció eredményes tárgyalásokat folytatott a Török Állami Levéltárak Igazgatóságának vezetésével, és lehetősége nyílt megismerkedni a Török Állami Levéltár Oszmán Levéltárának gyűjteményével, belső működésével, különös tekintettel a kutatószolgálatra, az állományvédelemre és a digitalizálásra.

A **Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár (RETÖRKI)** 2024 májusának végén a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával indította el *új online adatbázisát*, amelyet az AtoM (Access to Memory) hálózati levéltári leíró alkalmazás kezel. A rendszer a Nemzetközi Levéltári Tanács (ICA) által kiadott szabványokon alapul. A RETÖRKI ezzel csatlakozott más hazai levéltárakhoz, hiszen ezt a rendszert használja az Arca – Magyarországi egyházi levéltárak közös segédlete, az Univa – Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség közös adatbázisa és az Urbsa – Magyarországi városi levéltárak közös adatbázisa is.

Június 27-én és 28-án tartották a *Közép- és Kelet-európai Koreanológiai Társaság (CEESOK) 23. nemzetközi konferenciáját*, ahová Magyarországról, Lengyelországból, Csehországból, Szlovákiából, Ausztriából, Szlovéniából, Romániából, Bulgáriából, Törökországból, Ukrajnából, Oroszországból, Németországból, Franciaországból, Olaszországból, Spanyolországból és a Koreai Köztársaságból érkezett csaknem száz résztvevő. Az esemény a CEESOK eddigi egyik legnagyobb *akadémiai találkozója* volt, a konferenciát a **Magyar Nemzeti Levéltár** szervezte, és a rendezvényt az Akadémiai Koreai Tanulmányok, a Szöuli Chung-Ang Egyetem, az Eurázsia Alapítvány és a Shinhan Bank Magyarország támogatta. A konferencia célja az volt, hogy bemutassa a Közép- és Kelet-európai Koreanológiai Társaságot Magyarországon, s ezen keresztül elérhetővé tegyék a szomszédos országok tudósainak koreai tanulmányok végzését, és elmélyítsék az oktatási és kulturális kapcsolatokat Magyarország és a Koreai Köztársaság között.

2024. június 10-én *főpolgármesteri dicséretben* részesült **dr. Fazekasné dr. Toma Katalin, Budapest Főváros Levéltára** Tájékoztatási és közművelődési főosztály főosztályvezető-helyettese.

A középiskolai tanárok képzése a 19. század közepén indult meg Magyarországon. Az 1862-ben felállított *Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottság* előtt kellett a jelölteknek vizsgát tenniük, így kaphatták meg tanári oklevelüket. A Bizottság 1949-ig működött. A nyolcvanhét évet felölelő időszak alatt közel 17 000 hallgató tett vizsgát az ország minden részéről. A Bizottság iratanyaga az **ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár** őrizetében található. A gazdag forrásanyagból az intézmény munkatársai feldolgozták az *1864 és 1949 között készült összes vizsgajegyzőkönyvet*. Az elkészült *adatbázisban* a vizsgázó hallgatók neve, szakja, vizsgájának dátuma és a vizsgajegyzőkönyv levéltári jelzete található meg.

Pálmay József kiterjedt, elsősorban Erdélyre vonatkozó genealógiai kutatásokat végzett. Többek között kiadta Udvarhely, Háromszék és Maros-Torda vármegye nemes családjai című munkáit 1900–1904 között, részt vett a Magyarország Címerkönyve című befejezetlenül maradt kiadvány szerkesztési és adatgyűjtési munkáiban, és még számos tanulmánnyal és forrásközléssel gyarapította a vonatkozó magyar szakirodalmat. Egyesített *genealógiai hagyatéka* – amely kutatási anyagain túl számos eredeti dokumentumot is tartalmaz – az **Elektronikus Levéltári Portálon** immár online is hozzáférhető. Az anyag a családkutatók körében nagy népszerűségnek örvend, hiszen számos címerkép, család-történeti jegyzék, címerleírás, genealógiai tábla található benne.

2024. július 26-án *elhunyt* **Gódi Jánosné**, a *Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Vármegyei Levéltárának* munkatársa, aki 2018 óta állt az intézmény alkalmazásában.

Nyugdíjba vonulása alkalmából, a közel négy évtizedes levéltárosi szakmai munka elismeréseként **Kujbusné dr. Mecsei Éva**, az *MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltárának* igazgatója a *Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Közgyűlés Szent László Ezüst Emlékérmét* vehette át Seszták Oszkártól, a vármegyei közgyűlés elnökétől.

Budapest Főváros Levéltára és a **Századvég Közéleti Tudásközpont Alapítvány** – egymást hosszú távú stratégiai partnernek tekintve – *együttműködési megállapodást* írtak alá. A két intézmény kölcsönösen egymás rendelkezésére bocsátja az őrizetében álló dokumentumokat, valamint az általuk létrehozott adatbázisokat. Emellett kölcsönösen segítik egymást szakmai rendezvényeik, kiállítások szervezésében, kiadványaik megjelentetésében.

A **Magyar Nemzeti Levéltár** *társult tagként* vesz részt az Európai Unió egyik legnagyobb fejlesztésében a kulturális örökség területén. A 2024 júniusában induló és öt évig tartó *ECHOES projekt* célja az *Európai Kulturális Örökség Közösségi Felhő* (ECCCH) létrehozása.

Együttműködési megállapodást írt alá Bahija Simou, a **Marokkói Királyi Levéltár** igazgatója és Szabó Csaba, a **Magyar Nemzeti Levéltár** főigazgatója. Ennek célja egyrészt a levéltári állományok gyarapítása, másrészt pedig a két intézmény közötti tapasztalatcseré és -megosztás elősegítése az archiválás és a digitalizálás területén, valamint közös konferenciák és kiállítások szervezése. Az elképzelések alapján a későbbiekben az együttműködési programba az Osztrák Állami Levéltár is be fog kapcsolódni.

Szekszárd városa augusztus 20-án alkalmából kitüntetések átadásával ismerte el összesen 22 személy munkásságát. A díjazottak között szerepelt **Kaczián János**, az *MNL Tolna Vármegyei Levéltárának* nyugalmazott levéltári főtanácsosa, aki több évtizedes munkája elismeréseképpen a „*Szekszárd Város Díszpolgára*” címet vehette át.

Szent István ünnepén Hortobágyi T. Cirill pannonhalmi főapát *Pro Pannonhalma-díjat* adományozott **Dénesi Tamásnak**, a *Pannonhalmi Főapátsági Levéltár* igazgatójának.

A Pannonhalmi Főapátság a díjjal azon belső és külső munkatársait ismeri el, akik a főmonostor célkitűzéseinek megvalósításában jelentős mértékben, huzamos ideig közreműködnek.

Levéltárosi szakterületen végzett kiemelkedő teljesítménye elismeréseként *Pauler Gyula-díjat* adományoztak augusztus 20-a alkalmából **Szatucsek Zoltán** főlevéltárosnak, a **Magyar Nemzeti Levéltár** Informatikai és Innovációs Igazgatósága vezetőjének.

Új anyagokkal *bővült a Veszprémi Főegyházmegyei Levéltár E-kutatás szolgáltatása*. Felkerültek az *egyházmegyei népiskolákban tanító hitoktatók* 1933 és 1948 között készült *minősítési lapjai*. A dokumentumok a személyes adatok mellett a szolgálati helyeket is feltüntetik. A most feltöltött 20 220 darab kép összesen 3341 minősítés anyagát foglalja magában.

Dr. habil. Szabó Csaba, a Magyar Nemzeti Levéltár főigazgatója 2024. szeptember 1-jétől *dr. Bánszki Hajnalka* főlevéltárost nevezte ki az **MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Levéltárának igazgatójává**.

Fábiánné dr. Kiss Erzsébet levéltáros-történész, a **Magyar Országos Levéltár** (ma MNL OL) egykori munkatársa 2024. szeptember 3-án *elhunyt*. F. Kiss Erzsébet pedagóguscsaládba született Vásárosnaményban. Iskoláit Nyírbátorban, Nyíregyházán és Budapesten végezte, majd 1959-ben nyert felvételt az Eötvös Loránd Tudományegyetemre, ahol történelem-könyvtár szakon kezdett, de az első évet követően a könyvtár szakot lecserélte a levéltár szakra. 1964. szeptember 1-jén az Országos Levéltárba került, és egy rövid kecskeméti kitérőtől eltekintve egész szakmai pályafutását az intézményben töltötte. 2005-ig volt az Országos Levéltár dolgozója. A Magyar és Szepesi Kamarák repertóriumai, valamint a Magyar Kamara ismertető leltára dicsérik mindig alapos, pedáns munkáját. Később rendezte és repertorizálta a szabadságharc levéltárát, elkészítette a szabadságharc minisztertanácsi jegyzőkönyveinek német nyelvű kiadását és megjelentette a minisztériumok igazgatástörténeti monográfiáját. 1971-ben summa cum laude védte meg bölcsészdoktori disszertációját, amelyet az 1848–49-i Belügyminisztérium közigazgatástörténetéről írt. Amikor Lakos János főigazgató 1995-ben megalapította a Pro Archivum Regni díjat, azt ő nyerte el elsőként. 2003-ban az Ember Győző-díjat ítéltek oda neki. 1999 és 2002 között az I. Feudalizmus-kori Kormányiszervek Főosztályának irányítását vette át Nyulásziné Straub Évától.

Az **Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára** 2024. augusztus 29-én Kisinyovban *átadta* a KGB 1970–1989 közötti, a kommunista blokk politikai rendőrségeinek delegációival Budapesten tartott találkozóival kapcsolatos dokumentumok második részletét a **Moldovai Köztársaság Levéltárak Országos Ügynökségének** (ANA). Ezekhez a moldovai és a nemzetközi kutatók mostantól az ANA székházában található kutatóteremben férhetnek hozzá, ahogy arról a két intézmény között 2023. szeptember 21-én, Budapesten aláírt *együttműködési megállapodás* is rendelkezett.

2024 szeptemberében a *Sanghaji Városi Levéltár delegációja* látogatta meg **Budapest Főváros Levéltárát**. Az inspiráló találkozás keretében a sanghaji delegáció bemutatta intézményét, amely 21. századi infrastruktúrával, az elképzelhető legmodernebb épülettel és eszközökkel rendelkezik. Ezt követően vezetéssel megtekintették a BFL épületét. A látogatás keretében közös kiállítási projekt megrendezéséről is *megállapodás született*.

Az **Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára** a Kulturális Örökség Napjai alkalmából *elindította* az 1945 és 1990 közötti magyar politikai rendőrség épületeit szócikkkel, fotókkal és videókkal bemutató *tudományos ismeretterjesztő honlapját, a Topotémát*.

A **Magyar Nemzeti Levéltár** és az **Észak-Rajna-Vesztfáliai Állami Levéltár** 2017 óta folyamatos és intenzív *szakmai tapasztalatcserét folytat* a két intézmény által aláírt együttműködési megállapodásnak köszönhetően. 2024-ben Julia Nöltgen, a német levéltár duisburgi részlegének kutatótermi csoportvezető munkatársa kapott lehetőséget arra, hogy Magyarországon a levéltári rendszert és szakmai munkát egy hónapon keresztül tanulmányozza.

A **Magyar Nemzeti Levéltár** adott otthont az *Európai Levéltári Állományvédelmi Vezetők (European Heads of Conservation) 15. találkozásának*, amelyet az MNL Országos Levéltára Bécsi kapu téri épületének Tanácstermében 2024. szeptember 26–27-én tartottak meg. Az eseményen olyan fontos témákat érintettek, mint a gyűjtemények megőrzése, a penészfertőzés elleni védekezés, a megfelelő fertőtlenítő megoldások kiválasztása, valamint a katasztrófahelyzetek, elsősorban a vízkár kezelése.

Magyary Zoltánt (1888–1945) a magyar jog- és közigazgatás-tudomány kiemelkedő alakjaként tartja számon az utókor. A jogtudományi doktorátus megszerzése után köztisztviselőként dolgozott, majd 1930-tól a Magyar Királyi Pázmány Péter Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán a Közjogi és Közigazgatásjog Tanszékének vezetője volt.

Nevéhez fűződik a Magyar Közigazgatási Intézet megalapítása. Tudományos eredményeit négy nyelven publikálta, a közigazgatás-tudomány nemzetközi hírű tudósa volt. *Irathagyatékát* az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Közigazgatási Jogi Tanszékén őrizték, majd 2022-ben átadták az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár számára. Az iratok másik részét szülőhelyén, Tatán a Magyary Zoltán Tudásközpont és Könyvtárban őrzik. A Magyary Zoltán által alapított folyóirat, a Magyar Közigazgatás teljes sorozata és kiadott műveinek gyűjteménye az Országgyűlési Könyvtárban található. Mindhárom gyűjtemény *digitalizálása* megvalósult az **ELTE** és a **Nemzeti Közszerzői Egyetem együttműködésével**, és most már a *teljes irathagyaték elérhető az ELTE Digitális Intézményi Tudástárban* is.

A nemzetközi együttműködés következő lépései, egy közös digitális platform kidolgozása és új közoktatási és tájékoztatói stratégiák megvalósítása is szóba került a *Titkosrendőrségi Iratok Kezeléséért Felelős Állami Hatóságok Európai Hálózatának* (röviden: Network) 16. konferenciáján, amelyet október 3–5. között Tiranában rendeztek meg. Az albániai tanácskozáson az **Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltárát** Cseh Gergő Bendegúz főigazgató képviselte.

Világi Dávid

A Levéltári Szemle szerzőinek figyelmébe!

A Levéltári Szemle aktuális közlési és hivatkozási szabályzata, valamint a levéltáros interjúkra vonatkozó útmutató elérhető a Magyar Levéltári Portálon:

[https://archivportal.hu/index.php/egyesulet/
leveltari-szemle/](https://archivportal.hu/index.php/egyesulet/leveltari-szemle/)

Kérjük jövődő szerzőinket, hogy kéziratuk elkészítésénél ezen útmutatókat vegyék figyelembe!

A borítón:

Dudits Andor szekciója az MNL Országos Levéltára
Bécsi kapu téri épületében.

Illusztráció a A Magyar Nemzeti Levéltár emlékévsorozatának
eseményei (2023–2024) c. íráshoz.

800 Ft

WWW.ARCHIVPORTAL.HU/LEVELTARI-SZEMLE